

משה חיים פלח

- 1..... בענין גרעון כסף ע"י עצמה
- 3..... בשיטת רש"י בדין התראת ספק
- 6..... בענין אי אזיל רבי מאיר בתר חזקה
- בגדר דינא דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה
- 9..... עדותן בבית דין

בענין גרעון כסף ע"י עצמה

מהני גם צקטן, אצל הכא הרי אין לאדון זכות ממון צמה שנותנת לו, ורק ע"י הקנאתה מלי לזכות צמעות, וכיון דהיא קטנה היאך יכולה להקנות [ויעו"ש שכתב דלפי"ז לריך לדחוק צכונת הרמז"ס שכתב דמגרעת מפדיונה ויולאת דאין כונתו דהיא מגרעת, אלא דאיכא דין גרעון וצאמת האב הוא המגרע יעו"ש].

והנה לשון האור שמח דמלי לפרוע חוב אציו יעו"ש, ומשמע לכאורה דנקט דהך חוב הוי דהאב, ולפי"ז אכן ל"צ עוצא דהיאך מלי קטן לפרוע חוב אציו מנכסים שאינן משועצדין, אך לכא"ו נראה פשוט דהכא הוי חוב ידיה, דהרי עלם חיוצ העבודה דעצדות ודאי הוי חיוצ ידיה, והרי חיוצ הדמים אינו חיוצ נוסף, אלא חיוצ העבודה אינו עצודה דוקא, אלא דמחוייבת ליתן העבודה או דמיה, וא"כ הוי חוב ידיה.

כתב הרמז"ס (פ"ד מעצדים ה"ד) אמה העצריה עוצדת שש שנים כעצד שמכרוהו צ"ד שנאמר כי ימכר לך אחיך העצרי או העצריה, ויולאת צתחלת שבע כו' וכן מגרעת מפדיונה ויולאה ואס כתב לה שטר שחרור ומחל על השאר יולאה חנם כעצד, ועמדו האחרו' דמלשון הרמז"ס "וכן מגרעת פדיונה ויולאה" משמע דהאמה עלמה מליא ליתן מעות וללאת צגרעון כסף, וקשה דהא אין מעשה קטנה כלום והיאך מליא ליתן ולהקנות המעות לאדון [ויתכן דכל דברי הרמז"ס אזלי אחר תקנת הפעוטות].

ובשי' ר' שמואל (ס"ק ר"ב) הביא מדברי האור שמח (שס) דשאני הכא דאינו אלא פרעון חוב, וקטן מלי לפרוע חוב אציו יעו"ש, אך צשי' ר' שמואל שס תמה ע"ד האור שמח, דנראה דדוקא כשפורע מנכסים המשועצדים כיון שגם צלא נתינתו יש לצע"ח זכות לגבות מנכסים אלו, א"כ אין לריך להקנאתו ולהכי

ואחר דנתצאר דהוי חוצ דידה, נראה דשפיר מליא קענה לפרוע החוצ, דיש לומר דדוקא לנתינת ממון חדש צעינן דין דעת וקטן לאו צר דעת הוא, אך צפרעון חוצ הרי עלם הממון הוי של המלוה חלל דקאי ברשות הלוה, ולהכי לפרעון לא צעינן דין דעת, וצפרע למה דלידדו האחרו' לפרעון לא צעינן כלל מעשה קנין, וסגי בייחוד לפרעון לחוד, וז"ל הנה"מ (סי' שדמ סק"ה) דלא צעי קנין לפרעון, רק תיכף כשנתרלה המלוה צמה שייחד הלוה לפרעון, אין לריך קנין חדש צשעת גוציינא כו' דתיכף כשמייחד דבר מיוחד לפרעון ונתרלה לו המלוה נקנה לו כו' עכ"ל [ויעו"ש דביאר צזה שיטת הרמב"ם דמלוה צמכר קונה דהוי משום ייחוד לפרעון החוצ ויעוין עוד בדצרי הנה"מ צכ"ד ואכמ"ל].

ואף אי נימא דמטלטלי דצט"ח לא משתעבדי אפילו מיניה דידיה, וכן צמטלטלי דדאיקני דלפו"ר ודאי לא משתעבדי [ויעוין צרשצ"א (טו א) וצמשנ"ת שם ואכמ"ל] מ"מ כיון דאיכא שיעבוד הגוף, נמלא דהמלוה כי שקיל דידיה שקיל, והרי מה"ט יתכן דמהני תפיסת הצעל חוצ שלא מדעת הלוה [עכ"פ צמעות דזכו עלם החוצ] ואף דהכא דפורעת החוצ צעצדות ל"ש תפיסה, אך יש לומר דכל דמתרלה לפרוע החוצ צמעות לא צעינן צזה דין דעת דגדלות, וסגי אף צרילוי דידה, ומלי האדון לזכות צמעות מכח עלם החוצ ושיעבוד הגוף.

ובגמ' (יע א) ח"ר נחמן המקדש צמלוה שיש עליה משכון מקודשת מדרצי יוסי צרצי יהודה לאו אמר רצי יוסי צרצי יהודה מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו האי הלוואה היא והיא גופא משכון היא וכי משייר צה שיה פרועה ומייעד הוו קידושין הכא נמי לא שנת, ופירש רש"י וז"ל לאו לקידושין ניתנו ואינו מקדשה חלל ע"י גרעון שיש לו עליה דהוב מלוה "שכרי היא חייבת לו או הם או שוויים" והיא עלמה משכון [מיהו יעוין צלשון האור שמה דנראה מדצריו דנקט נמי דהך חוצ הוי חוצ דאציה, חלל דכתצ דקטן מלי חוצ לפרוע חוצ אציו וז"צ, ויעו"ש צכל דצרי].

ובהא דאמרינן (יה א) מפדין אותה צעל כרחו סצר רצה למימר צעל כרחיה דאדון ח"ל אציי מאי ניהו דכתצנא ליה שטרא אדמיה אמאי נקיט מרגניתא צידיה יהיצנא ליה חספא פירש רש"י כתצין ליה שטרא על דמיה ותתנס לו כשתשיג ידה, וצשי"ר שמואל תמה דמצואר דהיא המתחייבת וכותצת השטר והיאך מליא להתחייב, וכצר נתצאר לעיל דרש"י לטעמיה דס"ל [למה דנקטו האחרו' צדעתון] דלא מלי אדם לחייב את עלמו ממון צשטר, וח"כ ע"כ דהא דאמרינן הכא דכתצין שטרא אדמיה לא הוי שטר התחייבות חלל שטר על החוצ דמעיקרא, והא דנקט רש"י דתתנס לו כשתשיג ידה היינו משום דהך חוצ הוי חוצ דידה וכדנתצאר [וצשי"ר שמואל דלא נחית לזה, יתכן משום דנקט דהוי חוצ דאציה, אך כצר נתצאר דהוי חוצ דידה].

בשיטת רש"י בדין התראת ספק

שנשבע התראת ספק שאין לוקין עליה אלא אם כן היה לאו שזה מפורש [צתורה] כמו שיתבאר בכלכות סנהדרין, ואין אותן אחרים נזקקין לקיים דברי זה הנשבע אלא אם כן ענו אמן כמו שבארנו עכ"ל, ודברי הרמב"ם ריכזים ביאור עובא, מלבד מה דתמוה דבא הרמב"ם פסק (פ"ז מסנהדרין ה"ד) כרבי יוחנן דהתראת ספק שמה התראה.

ומבארים זהו [יעוין צשי' הגרש"ר פ"ג דמכות (טו ז או' תכג וצבט' י' סס)] דהנה יעוין צפירוש המשנה במכות ר"פ אלו הן הלוקין שכתב וז"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין או לאזהרת כרת אין לוקין עליו כגון אמרו לא יקח איש את אשת אביו כו' לפי שלא צא הלאו הזה אלא לאזהרה, לפי הכלל שאללנו שלא חייבה תורה מיתה ולא כרת עד שיבא צלותו דבר לאו מיוחד והוא מה שאנו אומרים (יומא פא א, זכחים קז א, סנהדרין נו ז) לא עגש הכתוב אלא אם כן הזכיר, ולפיכך אין אנו מוליאים לפועל שום עונש מן העונשין אלא אחר התראה עכ"ל, ומשמע דיסוד דינא דלא עגש אלא אם כן הזכיר מישך שייך לדין התראה, ולפ"ז מצווארים קלת דברי הרמב"ם, דהנה צהל' סנהדרין (פ"ז ה"ב) כתב הרמב"ם וז"ל אחד תלמיד חכמים ואחד עם הארץ לריך התראה שלא ניתנה התראה אלא להצחין בין שוגג למזיד שמה שוגג היה כו' ויש לומר דתרי דיני איבא צהתראה, האחד משום לתא דלא עגש אלא א"כ הזכיר, והצ"ו להצחין בין שוגג

חרש שועה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותם חייב לכסות צינן לצין עלמן פטור מלכסות וכן לענין אותו ואת בנו ששחטו ואחרים רואין אותן אסור לשחוט אחריהם צינן לצין עלמן רצי מאיר מתיר לשחוט אחריהן וחכמים אסורים ומודים שאם שחט שאינו סופג את הארבעים, ופירש רש"י ומודים שאם שחט שאינו סופג דהתראת ספק היא, וכבר תמכו האחרו' דבא הכא הוי ספק צעיקר האיסור, ואין החסרון רק צהתראה, וכעין זה מלינו צדברי רש"י לעיל (גג ז) ועמד צזה הגרע"א שם וז"ל לא זכיתי להצין מאי שיאעא דהתראת ספק כאן, הלא אף למ"ד שמה התראה, הא פשיעא דצשעת ההלקאה לריך שיהיה ודאי שעצר על הלאו אצל על ספק אין לוקין כו' יעו"ש.

ונראה צישוב דברי רש"י, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ה משבועות ה"א – ה"ב) מי שנשבע שזרק איש פלוני לרור לים והוא לא זרק, או שלא זרק והוא זרק, הרי זה חייב צשבועת צטוי, ואף על פי שאינו צלהבא שהרי אינו יכול להשבע שיזרוק ושלא יזרוק איש פלוני, וכל מי שנשבע על אחרים שיעשו כך וכך או לא יעשו אפילו היו צניו או אשתו אינו חייב צשבועת צטוי, שהרי אין צידו לא לקיים ולא לצטל, ומכין אותה מכת מרדות שהרי אין צידו לקיים שבוטח זו ונמלא גורם לשבועת שוא, ולמה אינו לוקה משום שבועת שוא שהרי אפשר לאותן אחרים שישמעו ממנו ותתקיים שבועתו, ונמלא כשמתרים צו צעת

לא אייתר קרא לא הוב דרשינן ממזר ודאי הוא
 ללא יצא הא ספק ממזר יצא חלא הוב אמרינן
 ככל שאר ספיקי איסור על הודאי אזכרת ודאי
 ללקות עליו ועל הספק אזכרת ספק לאיסורא
 עכ"ל, ולריך ציחור אריכות לשון רש"י דלולי
 קרא הוי אמרינן דהוי ככל שאר ספיקי איסור
 "על הודאי אזכרת ודאי ללקות עליו ועל
 הספק אזכרת ספק לאיסורא", ונראה דס"ל
 נמי לרש"י צימוד דינא כהרמז"ם דמסבא
 ספק איסור לא הוי בכלל האיסור, והא
 דספיקא דאורייתא לחומרא הוי דין מחודש
 דנאמר להדיא דדין ספק דאורייתא לחומרא,
 והוקשה לרש"י דא"כ אמאי ליכא מלקות,
 וצ"ב כתב רש"י דדוקא באזכרת ודאי נאמר
 דין מלקות משא"כ על הספק לא נאמר חלא
 "אזכרת ספק" לאיסורא בעלמא צ"ל מלקות
 [וצ"ב נתיישבו משמעות דברי רש"י (חגיגה ד'
 א) דספק מלות עשה מדאורייתא לקולא, ד"ל
 דדין ספיקא דאורייתא לחומרא לא נאמר חלא
 צספק איסור].

ומעתה יש מקום לצאר לשון רש"י צכ"ד
 דהא דליכא מלקות צספק היינו
 משום דהוי "התראת ספק" דהרי צאמת צכל
 ספיקא דאורייתא איכא איסור ודאי
 מדאורייתא מדין ספיקא דאורייתא לחומרא,
 חלא צספק לא נאמר חלא "אזכרת ספק
 לאיסורא" ולא למלקות וז"ב נמי כוונת רש"י
 הכא דהוי "התראת ספק" וקרי רש"י
 לאזכרת התורה התראה, כעין המצואר
 צדברי הרמז"ם צפיה"מ, דיסוד דינא חלא
 ענש חלא"כ הזכיר יסודו מדין התראה.

ומזיד, ויש לומר דכל מאי דקי"ל בהתראת
 ספק שמה התראה היינו צמקום דהאזכרה
 מפורשת בתורה, צצכה"ג י"ל חלא צעינן לדין
 התראה דאזכרה וסגי צדינא דלהצחין צין
 שוגג למזיד והא איכא חף בהתראת ספק,
 משא"כ צגוונא חאין חלאו מפורש בתורה
 צצעינן נמי לחידך דין התראה, וצכה"ג
 התראת ספק לא שמה התראה.

והנה שיטת הרמז"ם דספיקא דאורייתא
 לקולא מדאורייתא, חך הרשצ"א
 (קידושין עג א וצתורה הצית צ"ד ש"א) פליג
 דספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא,
 ולשון הרשצ"א (צתה"צ שס) ומסתברא לי
 דכשאמרו ספיקא דאורייתא לחומרא דצר
 תורה הוא דספיקא דאורייתא חודאי מן
 התורה כו' דוק מינה דבעלמא ספיקא
 דאורייתא חודאי כו' הא בעלמא ספיקו חודאי
 כו', ומדוקדק לכאורה צלשון הרשצ"א דגדר
 דינא דספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא
 היינו משום דאיכא צזה דינא דספק חודאי,
 ונתצאר צמקו"א דיש לומר דצטיקר הדצר
 מודה הרשצ"א דצספק הוי רחוי למיזל לקולא,
 דספק מלד עלמנו חינו צכלל אזכרת התורה,
 חלא דנאמר דין מחודש דספיקא דאורייתא
 חודאי [וצ"ב יסוד דינא דבר"י חלא מהני ספק
 ספיקא היכא דספק אחד צגוף וספק אחד
 צתערובת, ומשום דכצר הוכרע ספק קמא
 לאיסורא וכמצואר צלשון הרשצ"א (צתה"צ
 צ"ד ש"צ) ואכמ"ל].

והנה שיטת רש"י צכ"ד (יצמות פח צ, קיע א,
 קידושין עג א) דספיקא דאורייתא
 לחומרא מדאורייתא וז"ל רש"י (קידושין שס) אי

היום ועצר היום ולא אכלה רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרווייכו אינו לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אבל התרחת ספק שמה התראה ורבי שמעון בן לקיש אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התרחת ספק והתרחת ספק לא שמה התראה אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כו' ופירש רש"י וז"ל בהתרחת ספק קא מיפלגי דמלקות ליתא אלא בהתראה, וכי מתרינן זיה לא תשחט על החמץ אי חזינן חמץ גזיה ומתרינן זיה הויא התרחת ודאי, ואי לא התרחת ספק היא ואפילו אשתכח דהוה ליה בציתיה כיון דאנן לא הוי ידעינן לאו התראה היא, ור' יוחנן סבר התרחת ספק שמה התראה ואי אשתכח דהוה ליה מיחייב עכ"ל, ותמכו התוס' דדדין התרחת ספק לא צעינן דיבא ודאי אלא למותרה, אך לא צעינן דיבא ודאי למתרה יעוין שס.

אך למשנ"ת צשיעת רש"י דיסוד דין התראה מישך שייך לכלל ד"לא ענש אלא אם כן הזהיר" יש לדון דצאמת צעינן דיבא ודאי אף למתרה, והיכא דהוי ספק למתרה חסר צשם התראה והזהרה, ואיכא צזה משום "לא ענש אלא אם כן הזהיר", אלא דהא תלי בצלוגתא אי התרחת ספק שמה התראה או לא, כיון דנתצרך לצסוף דהוי איסורא.

והנה לעיל צפרק אותו ואת בנו (פ א) לענין אותו ואת בנו משכחת לה בין צתייש הצא על הצבייה ובין צצבי הצא על הצתישה צתייש הצא על הצבייה ולאיסורא דרצנן סברי דילמא חוששין לזרע האצ שה ואפי' מקלת שה אמרינן ואסור ורבי אליעזר סבר נהי נמי דחוששין לזרע האצ שה ואפילו מקלת שה לא אמרינן כו' ופירש רש"י שם וז"ל לאיסורא אבל מלקות ליכא דשמה אין חוששין ואפילו מקלת שה ליכא הילכך הויא לה התרחת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה עכ"ל, וגם צזה יש לצאר כנ"ל, ולריך לומר לפ"ז דמש"כ רש"י ד"אין מלקות בלא התראה" כוונתו לכלל ד"לא ענש אלא אם כן הזהיר" וולכאורה לפ"ז מצוחר דהא דליכא מלקות צספיקא דאורייתא לחומרר היינו מכלל ד"לא ענש אלא אם כן הזהיר" ואיסורא דספיקא דאורייתא לחומרר לא חשיב אזהרה וכעין דמלינו (תמורה ד א) דאזהרת עשה לא הויא אזהרה לדינא דלא ענש אלא כן הזהיר.

ובפסחים (סג א) אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם אינו חייב עד שיבא החמץ לשוחט או לזורק או לאחד מצני הצורה ועד שיבא עמו בעזרה רבי יוחנן אמר אף על פי שאין עמו בעזרה צמאי קמיפלגי כו' אלא בהתרחת ספק קמיפלגי צהא נמי הא פליגי צה חדא זימנא דאיתמר שצועה שאוכל ככר זו

בענין אי אזיל רבי מאיר בתר חזקה

לעיל (י ז ד"ה והנה צבא דאסיקנא)⁶ ושם (יא ג, יב
(א) ולהלן.

ומבואר לכאורה דנקטו דלרבי מאיר דלא
אזלינן בתר רובא, כ"ש דלא אזלינן בתר חזקה.

אולם יעוין צמרדכי לקמן צפרק הזרוע (סי'
תשלז) דכתב צפשיעות דלא מלינו דרבי
מאיר פליג על דינא דחזקה אלא דנתקשה
בעעמא דמילתא וז"ל ושוב מסיק פרק בתרא
דיצמות (קיע צ) אליבא דר' מאיר דיש חזקה
ליבום ורובא לשוק וחזקה לא עדיפא מרובא
כו' ומעתה תימא דארובא פליג רבי מאיר
וחייש למיעוט ואחזקה לא אשכחנא דפליג בכל
מקום שאנו מעמידים דבר על חזקתו כו'
עכ"ל.

ובספר ישרש יעקב (יצמות קיע צ) האריך צבא,
וכתב להוכיח מהא דאמר רבא
(יצמות שס) דעעמא דמודה רבי מאיר צבלכה
חמותה למדינת היס, משום דאיכא רובא לשוק
וחזקה לשוק והו"ל זכרים מיעוטא דמיעוטא
ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש רבי מאיר, ואס
איתא דמודה רבי מאיר לדין חזקה, תיפו"ל
מדין חזקה גרידא [אלא דדן לדחות דאכ"ג
אלא הוצרכה בגמ' רק לבאר דליכא רוב נגד

חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין
אותם חייב לכסות צינן לצינן עלמן
פטור מלכסות וכן לענין אותו ואת בנו ששחטו
ואחרים רואין אותן אסור לשחוט אחרים
צינן לצינן עלמן רבי מאיר מתיר לשחוט
אחריהן וחכמים אוסרים כו' צשלמא רצנן
לחומרא אלא רבי מאיר מאי עעמא אמר רבי
יעקב אמר רבי יוחנן מחייב היה רבי מאיר על
שחיתתן משום נבלה מאי עעמא אמר רבי אמי
הואיל ורוב מעשיהן מקולקלים, אמר ליה רב
פפא לרב הונא צריה דרב יהושע ואמרי לה
רב הונא צריה דרב יהושע לרב פפא מאי
איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא רבי מאיר
חייש למיעוטא סמוך מיעוטא לחזקה ואתרע
ליה רובא דתנן תינוק שנמלא צלד העיסה
וצלץ צידו כו' אס אמרו ספק עומאה לטבר
יאמרו ספק איסור להתיר, ועמדו האחרו'
דאכתו תיקשי נהי דלא סגי צמיעוט מעשיהן
מקולקלין אך אכתו למה לי רובא, אפילו פלגא
ופלגא נמי יהא מותר לשחוט אחריהן משום
חזקה איסור, ויעוין צמברש"א (צתד"ה מ"ט)
דעמד צבא ותירן דכיון דרבי מאיר חייש
למיעוטא ה"נ לא סמך אחזקה יעוין שס וכ"כ
הפרי מגדים (סכ"ה שפ"ד סקכ"ז) [ויעוין צראש
יוסף צסוגין צסס אציו, ויעוין צראש יוסף

⁶ **וז"ל** והנה צבא דאסיקנא כאן צכל המקומות מוקמינן מלתא אחזקה, יש לראות לר"מ דאיכו לא אזיל בתר
רובא וחייש למיעוטא, מכ"ש דלית ליה דניחול בתר חזקה. דהא רובא וחזקה רובא עדיף לדידן, וכיון שהוא
לא אזיל בתר רובא, מכ"ש דלא הוה ליה למיחל בתר חזקה. ואף אי נאמר דר"מ מן התורה אזיל בתר רובא, אלא
מדרבנן הוא דחייש, וכמ"ש התוספות צדק י"צ ע"א צד"ה פסח וקדשים מאי איכא למימר יע"ש מ"מ צחזקה נמי
הוה ליה למיחש מדרבנן, ולא לאוקמיה אחזקה, ולא מלינו צכל הש"ס דר"מ פליג צחזקה כו' עכ"ל יע"ש.

אזיל צתר חזקה, ואין לומר דכוונת הגמ' רק
 צלירוף הרוב [וכשינויח דרבה למסקנא] דהרי
 פרכי' אי הכי רישא דחזקה ליבוס תתייבס,
 והא התם אדרבה הוי נגד הרוב, ולשינויח דרז
 נחמן דרישא דאיסור כרת חששו סיפא דאיסור
 לאו לא חששו, מצואר דאליבא דאמת עעמא
 דר"מ צסיפא הוא משום חזקה, אלא דצאיסור
 כרת חושש רבי מאיר ולא אזיל צתר חזקה,
 ולכאורה נראה מזה דמדאורייתא מודה רבי
 מאיר דאלינן צתר חזקה בכל גווי, אלא
 דמדרבנן חושש צאיסור כרת [דמסתבר דאף
 לרז נחמן דמחלק בין איסור כרת לאיסור לאו,
 אינו אלא מדרבנן, וכן משמע לישנא דחששו]
 ואף דלמיעוטא חייש רבי מאיר גם צאיסור
 לאו [מיהו גם צהא דחייש רבי מאיר
 למיעוטא, נחלקו הראשונים האם הוא מן
 התורה, ויעוין צתום' וצרא' צסוגין ולעיל (יז
 א) וצצכורות (כ א) וציצמות (סז ג, קיע א)
 וצכ"ד ואכ"מ].

אולם יש לומר דכל מה דנקטב הגמ' דרבי
 מאיר מודה דאלינן צתר חזקה, היינו
 מכח הכ קושיא גופא דאמאי צסיפא צהלכה
 חמותה למדינת היס לא חייש רבי מאיר, אך
 למאי דמסיק רצא דעעמא התם משום דרובא
 לשוק וחזקה לשוק והו"ל זכרים מיעוטא
 דמיעוטא, יתכן דהדרין דצאמת לא אזיל רבי
 מאיר אף צתר חזקה, וצפרע דאפשר דרק רצא
 הוא דחדית דחזקה לא עדיף כי רובא כו' אך
 להו"א סברי דחזקה עדיפא מרובא, ולהכי
 אזיל ר"מ צתר חזקה.

ולדרך הישרש יעקב דפלגי רצב ורז יוסף
 עס רצא צעירוצין אי אזיל רבי מאיר

החזקה וע"ד מש"כ תום' שם (ד"ה סיפא חזקה)
 א"נ דעדיפא קאמר דאיכא נמי רובא וחזקה
 יעו"ש].

אך צעירוצין (לו ג) פרכי' מהא דמעבר ר"מ
 צנגע צאחד צלילה אהא דעירצ צתרומה
 ונעמאת ספק מצעוד יוס ספק משחשיכה אין
 עירוצו עירוצ ולא מוקי ליה אחזקה, ומשני
 רצב ורז יוסף דמיירי צתרי ותרי, ויעוין
 צפנ"י צפ"ק דכתובות (יז ג) דהוכיח מהך
 סוגיא דאזיל ר"מ צתר חזקה [וכתב העעס
 דצאמת רובא צפנ"ע וחזקה צפנ"ע חזקה
 עדיפא, והא דרובא וחזקה רובא עדיף היינו
 דוקא צמקום ששניהם צענין אחד שהרוב צצא
 אחר החזקה מצטל החזקה מכאן ולהצא
 דהחזקה עשויה להשתנות יעו"ש].

וכתב הישרש יעקב דאה"נ צקושיית הגמ'
 נקטב הגמ' דרבי מאיר אזיל צתר
 חזקה, וכן לרצב ורז יוסף דתירלו דמיירי
 צתרי ותרי דוקא ולהכי לא אזיל ר"מ צתר
 חזקה, אך רצא דמשני התם דהכא תרי חזקי
 [חזקת חי וחזקת עברה] והכא חדא חזקה,
 צאמת ס"ל דרבי מאיר לא אזיל צתר חזקה,
 כשם דלא אזיל צתר רובא, ורק צתר תרי
 חזקות אזיל, כשם דאזיל צתר רובא וחזקה
 דע"ז הו"ל מיעוטא דמיעוטא יעו"ש.

ולכאורה יש להוכיח דרבי מאיר מודה
 דאלינן צתר חזקה, דהרי ציצמות
 שם פרכי' למאי דאוקימנא מתני' כרבי מאיר
 דחייש למיעוטא אמאי צסיפא צהלכה חמותה
 למדינת היס אינה חוששת והא איכא מיעוט
 זכרים, ומשני משום דחזקה לשוק, הרי דר"מ

דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, הא אין החזקה כלפי עלם איסורא דאותו ואת צנו, אלא דמכח חזקת איסור דבהמה נקטינן ממילא דלא הוי נמי מעשה שחיטה [ולכאורה הוא כשיטת האחרו' בגדר דינא דחזקת האם מהני לכת, דכיון דמכח חזקת האם נקטינן דהצועל היה כשר מהני להכשיר אף את הבת ונתבאר במקו"א ואכמ"ל] ולכאורה צ"ש דין הנהגה דחזקה, אלא דין ההכרעה דחזקה לחוד, וצ"ח אכן חייש רבי מאיר כשם דחייש למיעוטא ולא סמיך על רובא.

וכן צבחה דיצמות, הרי התם קיימא השתא בחזקת איסור אשת איש, ואף אי מחזיקין מאיסור לאיסור מ"מ י"ל דלא חשיב דקיימא בחזקת היתר ממש, אלא הוי מדין חזקה דרצה, וצ"ח יש לומר נמי דל"ש חזקה דהנהגה, דהרי אכתי לא נהגינן צ"ח היתר בפועל, אלא הוי דין חזקת הכרעה גרידא [ויעוין צ"ח שלמי יוסף (סי' יח ע"מ לא)] ומש"ה נקטה הגמ' דלא אזיל רבי מאיר בתר חזקה גרידא, וצ"ח לדין רובא וחזקה דממילא הו"ל מיעוטא דמיעוטא.

בתר חזקה, יש לומר דרצא אזיל לשיעתו ציצמות, דלדידיה ליכא הכרח מסיפא דמודה רבי מאיר דאזלינן בתר חזקה.

אך נראה לדון לבאר עוד, דהנה האחרו' לידדו דדין חזקה איכלל תרתו, חדא דין הכרעה, דהחזקה מכרעת את עלם הספק, והצ"ח דין הנהגה, דאף היכא דעלם הספק לא הוכרע, מ"מ מספק נהגינן כפי הדין דנהג עד השתא, והנה דין ההכרעה דחזקה דמי לרוב, דמהני נמי להכריע את עלם הספק, משא"כ דין ההנהגה לא דמי כלל לרוב.

ומעתה יש לדון, דמודה רבי מאיר לדין הנהגה דחזקה, דהא לא דמי כלל לרוב, דהא אכתי הספק במקומו עומד אלא דאמרה תורה דמספק נהגינן כדמעיקרא, ולהכי צסוגיא דעירובין אזיל רבי מאיר בתר חזקה, וכן צ"ח דשייך דין חזקה דהנהגה, ומש"ה לא שמעינן צ"ח דוכתא דלא אזיל רבי מאיר בתר חזקה.

אולם צסוגין דמיירי לענין להתיר לשחוט אחריהו, וצ"ח להתיר מכח חזקה

בגדר דינא דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין

ובגדר הדבר נראה, דהא חזינן דצטלמא עדות צכתא פסולה וצעינן מפיהם ולא מפי צכתא דוקא, אלא דצטערות הכשירה תורה אף עדות שצכתא, וס"ד דמ"מ לא אלימא הכ עדות, וצזח חוזרין ומגידין, כיון דצקרא לא אשכחנא דין חוזר ומגיד אלא צעדות על פה.

אך האחרו' לידדו לצאר עוד, דהנה צתוספתא (רפ"ג) איתא עדים שאמרו מעידים אנו צאיט פלוני שהוא צן גרושה או צן חלוץ כותי נתין ממזר עד שלא נחקרה עדות צצית דין אמרו מצודין היינו הרי אלו נאמנין משנחקרה עדותן צצית דין אמרו מצודין היינו און נאמנין זהו כללו של דבר עדים שהעידו לעמא ולטבר לרחק ולקרצ לאסור ולהתיר ולפטור ולחייב עד שלא נחקרה עדותן צצית דין אמרו מצודין היינו הרי אלו נאמנים משנחקרה עדותן צצית דין אמרו מצודין היינו און נאמנים, וכן הוא צתוספתא דסנהדרין (פ"ו ה"ו) לעולם העדים יכולין לחזור צהם עד שתחקר עדותן צצית דין נחקרה עדותן צצית דין און יכולין לחזור צהן וזה הוא כללו של דבר עדים שהעידו לעמא ולטבר לקרצ ולרחק לאסור ולהתיר לפטור ולחייב עד שלא נחקרה עדותן ואמרו מצודין אנו הרי אילו נאמנין משנחקרה עדותן ואמרו מצודין אנו און נאמנין.

העדים שאמרו כתב ידנו הוא זה אצל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יולא ממקום אחר און נאמנין, אמר רמי צר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אצל אנוסים היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנין אמר ליה רצא כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא הני מילי על פה אצל צשטר לא ובה אמר ריש לקיש עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צצ"ד אלא כי אתמר ארישא אתמר כו'.

ומבואר דסלקא דעתין דדינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אינו אלא צעדות על פה ולא צעדות צשטר, ופירש רש"י וז"ל כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד דצבי עדות חדא הגדה כתיבא אס לא יגיד וגו' (ויקרא ה) והכא נמי כיון דחתמי צשטרא היינו הגדה דידהו כו' הני מילי על פה כגון המעיד צצ"ד ולחחר כדי דצור צא לשנות צו, אצל צשטר לא דהגדה כתיב עכ"ל, ומבואר דדינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ילפי' מקרא ד"אס לא יגיד" ולהכי סלקא דעתין דהיינו דוקא צעדות צעל פה דהויא הגדה, וכע"ז מבואר ברעב"א דילפי' מקרא "דעל פי שנים עדים יקום דבר" ולהכי ס"ד דהיינו דוקא צעדות על פה יעו"ש עוד.

ובירושלמי צפירקין (ה"ג) מייתי להך תוספתא ועלה קאמר ריש לקיש עשו העדים החתומין על השטר כמי שנחקרה עדותן צבית דין, והיינו דסלקא דעתין דכיון דליכא דין כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אלא אחר דרישה וחקירה, בעדות ששטר דליכא דרישה וחקירה חוזרין ומגידין, וקמ"ל ריש לקיש דעשו עדים החתומין על השטר כמי שנחקרה עדותן צבית דין.

ונראה דגם לדברי רש"י עיקר דברי ר"ל אתי למימר דעדים ששטר אין חוזרין ומגידין אע"ג דליכא דרישה וחקירה, דאל"כ היאך מוכחי' מריש לקיש דאיכא דין חוזר ומגיד אף בעדות ששטר, אלא לדברי רש"י הא הוי פשיטא לן דמודה רמי בר חמא לעיקר היסוד דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צבית דין, וליכא למימר דס"ד דמהאי טעמא מלו הדרי, ולהכי אמרינן דס"ד דבעדות צכת ציכא דין חוזר ומגיד, אלא דכיון דעיקר מימרא דריש לקיש קיימא על התוספתא, לאשמועינן דאין חוזרין ומגידין אע"ג דליכא ששטר דרישה וחקירה, ממילא שמעינן דאף בעדות צכת ציכא דינא דאין חוזר ומגיד וולא ניח"ל לרש"י לפרושי דס"ד דלרמי בר חמא חוזרין ומגידין ששטר משום דליכא דרישה וחקירה, דהא לשון הגמ' "הני מיל על פה אצל ששטר לא" אלא עיקר החילוק בין עדות על פה לעדות ששטר, והא דלא נקטה הכי הגמ' משום דפשיטא לן דליכא מאן דפליג אעיקר דינא ד"כמי שנחקרה"].

וכן מבואר בדברי הריטב"א, דעיקר דברי הגמ' ד"וכי תימא הכי מילי על פה אצל

ששטר לא" פירש דס"ד לחלק בין עדות שצכת לעדות על פה ומשום דילפי' מקרא ד"על פי שנים עדים" ואעפ"כ פירש דברי ריש לקיש דקאי על התוספתא דקודם דרישה וחקירה חוזרין ומגידין, וקמ"ל ר"ל דששטר אע"ג דליכא דרישה וחקירה אין חוזרין ומגידין, וע"כ דעיקר מימרא דר"ל אתי לאשמועינן דששטר אין חוזרין ומגידין אע"ג דליכא דרישה וחקירה, אלא דהא דס"ד הכא דלרמי בר חמא חוזרין ומגידין בעדות ששטר, היינו משום דלא נאמר דין חוזר ומגיד אלא בעדות על פה, דאעיקר דינא ד"כמי שנחקרה" ודאי לא פליג.

ומבואר דסלקא דעתין דכשם דבעדות על פה קודם דרישה וחקירה מלו העדים למימר דאין חוזר, ה"נ בעדות ששטר מלו למכדר צבו כיון דליכא דרישה וחקירה, וקמ"ל ריש לקיש ד"עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צבית דין".

ויש לעיין בגדר הדברים, דאמאי צאמת לא מלו למכדר צבו, אע"ג דלא נחקרה עדותן צבית דין, ולכאורה מלינו צזה פלוגתת הראשונים.

דהנה קי"ל (סנהדרין 3ב א) דדבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות דרישה וחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם, אולם מדרבנן ציטלו דרישה וחקירה דדיני ממונות שלא תנעול דלת צפני לוויין, ויש לדון צהך דינא דתוספתא דעדים שלא נחקרה עדותן צבית דין מלו למימר מצודין היינו, האם היינו דוקא צגוונא דצעינן דרישה

עדותן צ"ד אמרו מצדין אנו אין נאמנין, ריש לקיש אמר עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צ"ד, ומיבו דהא דקתני במתני' נחקרה עדותן, לאו דוקא, אלא במדי דבעי חקירות נמי בשאר מילי וזשעשו חקירות, אבל בעלמא כיון שהעידו, שזב אין יכולין לחזור בהן עכ"ל [ולשון הרא"ה "אלא במידי דבעי חקירות נמי בשאר מילי וזשעשו חקירות" לכאורה לריך לומר "אלא במידי דבעי חקירות אי נמי בשאר מילי וזשעשו חקירות" דאף במידי דלא בעי דרישה וחקירה, אם רלו הצ"ד לחקור מזו העדים לחזור כל זמן שלא נחקרה העדות, ויעוין בחזו"א (הבש"י סי' כט סק"ג) ויעוין להלן ובתשו' הר"ן (סי' לד) נשאל בזה והאריך דהאי דינא היינו דוקא במידי דבעי דרישה וחקירה, אך במידי דלא בעי דרישה וחקירה, כיון דנגמרה עדות מיד לא מזו למבדר בהו.

אולם כבר עמדו האחרוי' דמסתמת לשון הרמב"ם נראה לכאורה לא כן, דהרמב"ם צרפ"ג מעדות הביא דינא דמדרבנן זיעלו דרישה וחקירה צדיני ממונות, ולקמן שם (ה"ה) הביא דינא דתוספתא וז"ל כל עד שנחקרה עדותו צצית דין צין צדיני ממונות צין צדיני נפשות אין יכול לחזור בה, כי"ד אמר מוטעה הייתי שוגג הייתי ונזכרתי שאין הדבר כן, לפחדו עשיתי אין שומעין לו אפילו נתן טעם לדבריו, וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי, כללו של דבר כל דברים שיאמר בעד אחר שנחקרה עדותו שיצא מכללן זיעולו העדות או הוספת תנאי בה אין שומעין לו עכ"ל, ומסתמת לשון הרמב"ם "על עד שנחקרה עדותו צצית דין צין צדיני ממונות

וחקירה, אך צדיני ממונות אחר זיעולו דרישה וחקירה לא מזו למבדר בהו, או דילמא אף צדיני ממונות דלא בעו דרישה וחקירה, ואף בגוונא דאין הצית דין עתידין לחוקרם, מ"מ כיון דלא נחקרה עדותן מזו למבדר בהו.

ונחלקו בזה הראשונים, דמדברי הריעב"א צסוגין נראה דהיינו דוקא במידי דבעי דרישה וחקירה, וז"ל הריעב"א תניא העדים שהעידו צין לצכות צין לחובה צין לעבר וצין לעמא אם עד שלא נחקרה עדותן צ"ד אמרו מצדין היינו נאמנים פי' אפילו לאחר כדי דבור במידי דבעי דרישה וחקירה שאין גמר עדותן עד שיבא שם דרישה וחקירה ולפיכך היו מסייעין אותן ממקום למקום כדאיתא התם (סנהדרין ז' צ) אם משנחקרה עדותן צ"ד אמרו מצדין היינו אין נאמנים, פירוש לאחר כדי דבור דוקא דכל כדי דבור כדבור דמי אפילו לענין עדות וכדמוכח בדוכתה עכ"ל, ומבואר דהאי דינא אינו אלא במידי דבעי דרישה וחקירה, ומשום דלא נגמרה העדות עד אחר דרישה וחקירה, ויעוין עוד בחידושי הרא"ה צסוגין שכתב וז"ל האמר ר' שמעון צן לקיש עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צ"ד, כלומר דכי היכי דבעל פה אחר שנחקרה עדותן צ"ד אינן יכולין לחזור בהן, אבל קודם לכן יכולין לחזור בהן, בני נמי כיון דחתימי זשערא היו להו כמי שנחקרה עדותן צ"ד, והכי איתא צירושלמי העדים מה שהעידו צין לעמא צין לעבר צין לרחק צין לקרב צין לצכות צין לחייב צין לאסור צין לבתיר, אם עד שלא נחקרה עדותן צ"ד אמרו מצדין אנו, הכי אלו נאמנין, ואם משנחקרה

מכן קרוצ או פסול הוי אף צהעידו אחר כדי דיצור] אולם לשון הרמז"ס "כל עד שנחקרה עדותו צבית דין צדין צדיני ממונות צין צדיני נפשות", והנה צהא דנקט הרמז"ס "עד" צלשון יחיד ולא נקט עדים כלשון התוספתא והירושלמי, יעוין צצהגר"א (ח"מ סי' כע סק"צ) דאתי לרצווי דאפילו עד אחד כגון עד מיתה, אך אכתי יש לדקדק צלשון הרמז"ס "כל עד" ולכאורה כוונת הרמז"ס לאפוקי מהא, דס"ד דכל דלא נחקרה עדות כל הכת מלי כל אחד מן העדים למהדר ציה ואף דכצ נחקרה עדותו, וקמ"ל הרמז"ס ד"כל עד" מן הכת שנחקרה עדותו לא מלי למהדר ציה, ולפ"י דקמ"ל דתיפ"ל דלא נחקרה עדותו, אך למה דדקדקו האחרו' צדעת הרמז"ס דאף צדיני ממונות צביעלו דרישה וחקירה ליכא דין חוזר ומגיד כיון דלא נחקרה עדותו, ניחא.

והנה יש לדקדק צאריכות לשון התוספתא דנקט כי רוכלא "העדים שהעידו לעמא ולעבר לרחק ולקרצ לאסור ולהתיר לפטור ולחייצ" דלכאורה כן הדין צכל עדות, ואמאי נקט כי רוכלא כל בני גווי, והנה יעוין צש"ש (ש"ו פ"ג) דתמא צדצרי התוספתא וז"ל ולא הצנתי דרישה וחקירה מאי צעי צאיסור והיתר או צעומאח ועברה הא חין הגדתן לריך צ"ד כלל" ומצואר דנקט דלעמא ולעבר קאי על עומאח ועברה ממש, ויעוין צתשו' הר"ן (סי' מז) דדקדק מדנקט התוספתא לאסור ולהתיר אלמא דאף צעדות איסורין דלא צעיא הגדה צבית דין, כל דהגיד חוץ לצ"ד מלי למהדר ציה [ויעוין צש"ש שס צדצרי הר"ן] אולם יעוין צתום' לעיל (יד א) דאייתו דצרי התוספתא צסוף עדיות

צין צדיני נפשות חין יכול לחזור צו" משמע דקאי צכל דיני ממונות, ואף צהודלות וכלואות צביעלו דרישה וחקירה [ולא משמע דקאי רק צגוונא צצעי דרישה וחקירה צדיני ממונות כגון דיני קנסות ודין מרומה] ויעוין צתשו' רצינו אליכו מזרחי (סי' נד) דנקט כן צדעת הרמז"ס [ושס דקדק כן גם מלשון הר"ד צסוגין ויעו"ש].

והנה צעיקר דינא דתוספתא דקודם שנחקרה עדותו צבית דין מלו למהדר צכו, עמדו האחרו' דלכאורה מילתא דפשיטא הוא, דהא לא נחקרה עדותו [ויעוין צנה"מ (סי' כע סק"א) ועוד] ולמשמעות הרמז"ס דאף צגוונא דלא צעי דרישה וחקירה איתא להאי דינא ניחא, וכן למשנ"ת צדצרי הרא"ה, דאף צמידי דלא צעי דרישה וחקירה, כל היכא דעשו הצ"ד חקירות מלו למהדר צכו עד גמר החקירות ניחא, אך אי נימא דהאי דינא חינו אלל צמידי צצעי דרישה וחקירה מדינא קשה.

ולכאורה יש לומר דנפק"מ צגוונא דהעיד אחד מן העדים ונחקרה עדותו וקודם שנחקרה עדות חצירו דהר ציה, די"ל דכל זמן דלא נחקרה עדות כל הכת, יכול כל אחד מן העדים לחזור, ואף אחר שנחקרה עדותו [וצגוונא דהעידו כולן צתכ"ד מצואר צר"ן צשצעות (צג צ, עו א מדפ"ר) דמלי למהדר ויעוין עוד צתום' לקמן צפרק אלו נערות (נג א) אך י"ל דאף צהעידו אחר כדי דיצור, כל זמן דלא נחקרה עדות כולן, מלו למהדר צכו, כיון דהו כת אחת ולא נגמרה עדות הכת עד שיחקרו כולן, ועכ"פ לשיטת התום' צספ"ק דמכות (ו א) דדינא דנמלא אחד

ובציקר הקושיא, הנה לכאורה איכא נפק"מ עוד היכא דאינן חוזרין מעיקר עדותן, אלא מפרט מסוים בעדותן, אולם בגוונא דמיירי התוספתא דאמרו מצודין היינו אכתי קשיא].

ומבואר דשיעת הרמז"ס דהאי דינא דעדים שלא נחקרה עדותן בצית דין נאמנין לומר דדאין אנו מיירי אף בגוונא דציטלו דין דרישה וחקירה, דמ"מ כיון דלא נחקרה עדותן בצית דין ליכא צזה דינא דכיון שהגיד שזכר אינו חוזר ומגיד ומלו למבדר זכו [ומשמע דמיירי אף בגוונא דאין צדעת הב"ד לחוקרן] ולריך ביאור גדר הך דינא, דכיון דלא צעי דרישה וחקירה וכזר נחקרה עדות, אמאי מלו למבדר זכו.

עוד לריך ביאור גדר דינא דריש לקיש, דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בצית דין ולא מלו למבדר זכו, דזמה עדיף מדיני ממונות אחר דציטלו דרישה וחקירה דמלו למבדר זכו.

ולדברי הראשונים דכל היכא דלא צעי דרישה וחקירה לא מלו למבדר זכו, מצואר בפשיעות דינא דריש לקיש, אלא דאדרבה ל"צ קלת מאי אחי לאשמועינן, הא פשיטא כיון דלא צעו דרישה וחקירה לא מלו למבדר זכו, ולא משמע דהא גופא אחי לאשמועינן, דא"כ לשמעינן בעדות על פה דצדיני ממונות דלא צעו דרישה וחקירה לא מלו למבדר זכו, ומדנקט ריש לקיש עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בצית דין, משמע דאיכא רבותא טפי בעדות

"העיסה נאמנת לטבר ולטמא לרחק ולקרצ לאסור ולהתיר וה"פ כו' לטמא ולטבר שייך לענין ממזרות ונתינות כדתנן (קדושין ע"ג ז) ממזרים ונתינים עתידין לטבר לרחק ולקרצ שייך אחללות כדתנן הכהנים שומעים לכס לרחק ולא לקרצ וכן לקמן (כ"א א) וריחוקו בני משפחה ולאסור ולהתיר שייך אעצדים עכ"ל, ולכאורה זוהי נמי כוונת התוספתא הכא, וכדתינא צריש דצרי התוספתא הכא צפירקין "עדים שאמרו מעידים אנו צפלוני שהוא בן גרושה או בן חלוה כותי נתין וממזר" [ומהאי טעמא נשנית האי תוספתא צמכילתין, מלכד מה דנשנית צסנהדרין (פ"ו ה"ו) אך התס נמי נקטה התוספתא היא ליטנא דהעדים שהעידו לטמא ולטבר].

והנה יעוין צריטצ"א צסוף יצמות (קכ"ג ז) צסם הרא"ה צסם אחיו רצנו פנחס הלוי, דנקט דצדצר שצטרוה לא צעינן דרישה וחקירה מדאורייתא, דלא נאמר דין דרישה וחקירה אלא צדיני נפשות וצדיני ממונות, אך דצר שצטרוה נהי דילפי' דצר דצר מממון היינו רק לענין דצעינן שני עדים, אך לדין דרישה וחקירה לא ילפי', ולכאורה לפ"ז ה"ה עדות יוחסין לא צעיא דרישה וחקירה, ולפ"ז יש לומר דצדוקא נקטה התוספתא גוונא דעדות יוחסין, דצזה לא צעינן דרישה וחקירה, ואילטריך לאשמועינן דאעפ"כ כל דלא נחקרה עדותן מלו למבדר זכו, וכן לפטור ולחייב דלכאורה קאי צממון דמדרבצן לא צעי דרישה וחקירה, אך צמידי דצעי דרישה וחקירה ליכא נפק"מ צהך דינא וכקושית האחרו' וכנ"ל.

דין אם אמרו מצודין היינו נאמנין ואחר שנחקרה עדותן צצית דין אם אמרו מצודין היינו אינן נאמנים, היינו דכל זמן דלא נתצררה העדות לפני הצ"ד נאמנים לעוקרה ולומר דשקר היא, אך אחר דרישה וחקירה דכבר נתאמתה ונתצררה העדות לפני צית דין, לא מהימני לומר דשקר היתה.

ומעתה מבוארת שיטת הרמב"ם, דאף צדיני ממונות אחר דציטלו דרישה וחקירה, מ"מ כל דלא נחקרה עדותן צצית דין, נאמנים לומר מצודין היינו, דהרי הא מדרצנן דציטלו דרישה וחקירה אין בגדר דמדרצנן דיינין לעדות כדרושה וחקורה אף צלא דרישה וחקירה, אלא גדר הדין דמשום נעילת סגי בעדות כל דהוא צלא דרישה וחקירה, וכיון דלא נתצררה העדות ע"י דרישה וחקירה, נאמנין לומר מצודין היינו.

וריש לקיש אחי וחדית ד"עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צצית דין" והיינו דגדר הכ דינא דעדות שצטער כשרה צלא דרישה וחקירה אינו דעדות שצטער אינה טעונה את ענין הדרישה וחקירה דומיא דדיני ממונות, אלא דעדים החתומין על השטר "נעשה כמי שנחקרה עדותן צצית דין" דעדות שצטער אף צלא דרישה וחקירה חשיבא כדרושה וחקורה.

וגדר הדין הוא כמבואר צסוגיא דגיטין הכ"ל, דמכא סברא ד"כמי שנחקרה עדותן צצית דין" אמרינן דמדאורייתא לא צעי קיום, וכדפירש רש"י משום ד"לא חליף איניש לזיופי" והיינו דצחתימת שטר לא חיישינן

שצטער, דאע"ג דלא נחקרה לא מזו למהדר צבו, ול"צ דכיון דלא צעו דרישה וחקירה פשיטא דלא מזו למהדר צבו.

ובהא דתנן צרישא דהיכא דאין כתצ ידס יולא ממקום אחר נאמנין הקשו תוס' דהא הוי מיגו צמקוס עדים, והמהרש"א נקט דקושית התוס' דליהוי תרי ותרי ונקטו התוס' השתא דלא מהני מיגו להכריע צתרי ותרי, ומצאריס דנקט המהרש"א דצטער שאינו מקויס ליכא חסרון דאין חוזר ומגיד [ויעוין צשטמ"ק (לקמן יט צ) צשס שיטה ישנה] אך תמכו דא"כ לכאורה לא הוי גמי תרי ותרי.

והנה צרפ"ק דגיטין (ג א) איתא דמדאורייתא לא צעינן קויס שטרות כדריש לקיש דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צצית דין ופירש רש"י דלא חליף איניש לזיופי, ול"צ מה ענין הא דריש לקיש דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צצית דין להא דמדאורייתא לא חיישינן לזיוף, וצפרט למבואר צירושלמי דעיקר מימרא דריש לקיש נאמרה על דצרי התוספתא לענין דינא דאין חוזר ומגיד.

ונראה צציאור דצצרים, דהנה יסוד דינא דרישה וחקירה הוי "ודרשת וחקרת היטצ והנה אמת נכון דצצ" דצלא דרישה וחקירה חיישינן לשיקרא, ועי"ז הדרישה והחקירה מתצררת העדות.

ומעתה יש לומר דגדר הכ דינא דתוספתא, דכל זמן שלא נחקרה עדותן צצית

לומר מצודין היינו היינו דנאמנים לגמרי ולא חשיב כתרי ותרי.

והנה צסנכדרין (ל3) פרכי דיני ממונות מי צעינ דרישה וחקירה ורמינכו שטר שזמנו כתוב צאחד צניסן צשמיטה וצאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה והלא ציום פלוני עמנו הייתם צמקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרין חיישינן שמא איחרוכו וכתצובו ואי סלקא דעתך צעינ דרישה וחקירה היכי חיישינן שמא איחרוכו וכתצובו וליעטמך תיקשי לך מתניתין שטרי חוצ המוקדמין פסולים והמאחרים כשרין ואי סלקא דעתך צעינ דרישה וחקירה מאחרין אמאי כשרין כו' מכל מקום קשיא אמר רבי חיינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות צדרישה וצחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא צעינ דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת צפני לויין כו', ותמה הנמוק"י שם דאכתי תיקשי היאך גע ושטר קידושין כשרים צלא זמן, ותירץ דאפקעינכו רצנן לקידושין, אך יעוין צחידושי רצינו חיים הלוי (פ"ג מעדות) דהאריך לתמוה על תירוץ הנמוק"י והאריך שם צזה, ומסיק צשיעת הרמצ"ן דעיקר קושית הגמ' דנכי דצעות שצשטר לא צעי דרישה וחקירה, מ"מ היכא דאיכא הכחשה גרע, ויעוין שם מה דציאר צזה.

ובבר עמדו דעיקר הדבר מצואר צדצרי רש"י צסנכדרין שם וז"ל ואי סלקא דעתך צעינ דרישה וחקירה היכי אמר שמא איחרוכו מכדי דרישה וחקירה לאכחושי קא אתיא, והיכא דקא מיתכחשו קמן ניקו אן

לשיקרא, צין לשיקרא דצעל דבר וצין לשיקרא דעדים, וממילא לא צעינ דרישה וחקירה, דכרי כל יסוד דינא ד"דרישה וחקירה" הוא לצבר "שאלת נכון הדבר" וצעות שצשטר גם צלא דרישה וחקירה איכא צירור דעות אמת היא, מכא סברא ד"לא חליף איניש לזופרי" דצכלל זה דאין העדים חותמין על שטר מזויף.

ומצתה מצואר היעצ הא דאמר ריש לקיש דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צצית דין ולא מזו למחדר צבו, דכיון דשטר חשיב כעדות דרושה וחקורה אף צלא דרישה וחקירה, אית ציה דינא דאין חוזר ומגיד, ולא הוי כדיני ממונות מדרצנן דציעלו דרישה וחקירה, דהתם אין הגדר דהוי כמי שנחקרה עדותן, אלא דמדרצנן נאמנין אף צלא דרישה וחקירה.

ומצתה יש לצאר צמקלת דצרי המהרש"א בג"ל, דאחר דתיקנו מדרצנן דעות שצשטר צעיא קיום ליכא צזה דינא דאין חוזר ומגיד, ואעפ"כ חשיב תרי ותרי, דכיון דמדרצנן חיישינן לזיופא ומחימן למיטען מזויף [וכן ציתמי ולקוחות טענינן להו מזויף למסקנת תוס' (לקמן צ3 צ צכ"ד) ורוב הראשונים] א"כ מדרצנן לא דיינינן לעדות שצשטר כמי שנחקרה עדותן צצית דין, וממילא מזו למחדר צבו, ומ"מ חשיב תרי ותרי, דכרי אף דמדרצנן מחימן למיטען מזויף [וכן אנו טענינן ליתמי ולקוחות] מ"מ צלא טענת מזויף שפיר חשיבא עדות אף צלא קיום, דומיא דעדות צדיני ממונות אחר דציעלו דרישה וחקירה, ומ"מ אכתי מחודש, דצפשוטו עדים שלא נחקרה עדותן צצית דין דנאמנים

דרישה וחקירה לא קשיא לן, דכבר ביאר לה ריש לקיש ד"עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן צבית דין" והיינו טעמא משום ד"לא חליף איניש לזיופי" וכנ"ל, וא"כ כל עדות שבשטר בסתמא חשיבא כעדות דרושה וחקורה, אך הא קשיא לן, דהכא דאיכא הכחשה קמן, היאך מתרלין למילתייהו בשמא, הא כיון דחזינן ריעותא ל"ש למימר דמשום סברא ד"לא חליף איניש" חשיבא כדרושה וחקורה לתרן מילתייהו בשמא, והא משני דכיון דמדרבנן ציטלו דרישה וחקירה צדיני ממונות, מכשרינן אף צכבאי גוונא.

מתרלין למילתייהו בשמא כו' והמאחרין שבאו עדים ואמרו אנו יודעים במלוב זו שקדמה לזמן הכחוצ כאן, כשרין דמעליותא היא דקא מחיל ליה לשיעבודא עד השתא, אלמא לא צעינן דרישה וחקירה דאם כן היכי מתרלין למילתא דשטרא נימא זיופא הוא ולא ראו עדים החתומים צו את המלוב הזאת, ואי משום הנך סבדי אחריני תבוי כמלוב על פה ולא יערוף לקוחות דמלוב על פה לא ערפא ממשעבדי דלית לה קלא עכ"ל, ומצואר דעיקר הקושיא היאך מתרלין מילתייהו בשמא כיון דדרישה וחקירה לאכחושי קא אחיא.

ולמשנ"ת מצוארים הדברים היטב, דעלם דכבר דשטר כשר צלא זמן וצלא